

วาทิต พุ่มอยู่ : การศึกษาคำเรียกข้าวและระบบโนทัศน์เรื่องข้าวในภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามแนว
 วรรณคดีปรัชญาวัฒนธรรม. (AN ETHNOSEMANTIC STUDY OF RICE TERMS AND THE CONCEPTUAL
 SYSTEM OF RICE IN SOUTHEAST ASIAN LANGUAGES) อาจารย์ที่ปรึกษา : ศาสตราจารย์ ดร.อมรา
 ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 168 หน้า, ISBN 974-17-4371-8

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความหมายของคำเรียกข้าวในภาษาเวียดนาม มาเลย์ พม่า ม้ง และไทย ซึ่งถือเป็นตัวแทนภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 5 ตระกูล รวมถึงเปรียบเทียบความหมายของคำเรียกข้าวและระบบโนทัศน์เรื่องข้าวในภาษาเหล่านั้น

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากพจนานุกรมของแต่ละภาษา และจากผู้ออกภาษา ภาษาละ 3 คน รวมทั้งหมด 15 คน โดยเลือกผู้ออกภาษาที่พูดภาษานั้นเป็นภาษาแม่ อายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป ประกอบอาชีพทำนาข้าว หรือเคยประกอบอาชีพนี้ ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยให้ผู้ออกภาษาดูรูปถ่ายและข้าวของจริง แล้วให้ผู้ออกภาษาบอกคำศัพท์ที่ใช้เรียกข้าว พร้อมความหมายของคำเหล่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูลกระทำโดยนำคำเรียกข้าวพร้อมความหมายที่ได้ มาเปรียบเทียบเพื่อหาลักษณะที่แยกความแตกต่างระหว่างคำเรียกข้าวเหล่านั้น โดยใช้วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมาย เพื่อระบุนิมติแห่งความแตกต่างและกำหนดวรรดวลักษณะที่ใช้แจกแจงความหมายของคำเรียกข้าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแล้วพบว่า คำเรียกข้าวในภาษาทั้ง 5 สามารถแบ่งประเภทตามลำดับความสัมพันธ์ทางความหมายออกเป็น คำเรียกข้าวบอกหมวด และคำเรียกข้าวเฉพาะเจาะจง ซึ่งโดยรวมแล้วมีจำนวนไม่เท่ากัน ข้อสรุปนี้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างไรก็ตาม เมื่อแยกประเภทคำเรียกข้าวพบว่า ภาษาส่วนใหญ่คือภาษามาเลย์ ภาษาพม่า และภาษาม้ง มีคำเรียกข้าวบอกหมวดจำนวน 3 คำเท่ากัน ได้แก่ คำเรียกข้าวที่หมายถึงพืช (/pa:di:/, /zaba:n/, /mble/) คำเรียกข้าวที่หมายถึงอาหาร (/na:si:/, /thamiv/, /mo/) และคำเรียกข้าวที่ไม่ใช่พืช ไม่ใช่อาหาร แต่หมายถึงผลผลิตของพืชหรือวัตถุดิบของอาหาร (/beras/, /shai/, /ntsa/) ส่วนภาษาเวียดนามมีคำเรียกข้าวบอกหมวด 5 คำ ได้แก่ คำเรียกข้าวที่หมายถึงพืช (/luo/) คำเรียกข้าวที่หมายถึงอาหาร (/kr:am/) คำเรียกข้าวที่ไม่ใช่พืชไม่ใช่อาหาร (/gəu?) คำเรียกข้าวที่หมายถึงข้าวต้มสุก (/ca:u/) และคำเรียกข้าวที่หมายถึงข้าวเหนียวหนึ่งสุก (/so:u/) ในขณะที่ภาษาไทยมีคำเรียกข้าวบอกหมวดเพียง 1 คำได้แก่คำว่า “ข้าว” ซึ่งหมายถึง ข้าวในทุกลักษณะ

เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบทางความหมายของคำเรียกข้าวของทั้งห้าภาษาแล้ว พบว่าภาษาทั้งห้ามีการแยกความแตกต่างทางความหมายของคำเรียกข้าวโดยนิมติแห่งความแตกต่างที่สำคัญซึ่งเป็นลักษณะร่วมของภาษาทั้ง 5 ภาษา คือนิมติเรื่องความเป็นพืช และนิมติเรื่องความเป็นอาหารอันสอดคล้องกับสมมติฐานที่กล่าวว่ามีนิมติแห่งความแตกต่างในเรื่องการขยายพันธุ์ และในเรื่องการปรุงสุก

ทางด้านระบบโนทัศน์เรื่องข้าวในภาษาทั้งห้า พบว่ามีเพียงผู้พูดภาษาไทยเท่านั้นที่มองเห็นข้าวที่มีรูปร่างลักษณะแตกต่างกันเป็นสิ่งเดียวกันโดยสะท้อนจากการที่มีคำเรียกข้าวบอกหมวดเพียงคำเดียว และคำเรียกข้าวบอกหมวดเพียงคำเดียวในภาษาไทยยังสามารถใช้เป็นคำในระดับรูปชีวิตของคำเรียกข้าวทั้งหมดได้ด้วย ส่วนภาษาอื่นๆพบว่าผู้พูดภาษาเหล่านั้นมองข้าวที่มีรูปร่างลักษณะแตกต่างกันเป็นสิ่งของคนละสิ่งกันโดยสะท้อนจากการที่มีคำเรียกข้าวบอกหมวดมากกว่าหนึ่งคำ และเมื่อต้องการกล่าวถึงรูปชีวิตของคำเรียกข้าวทั้งหมดจะต้องนำคำอื่นที่ไม่ใช่คำเรียกข้าวมาใช้

4580220422: MAJOR LINGUISTICS

KEY WORD: RICE TERM/ ETHNOSEMANTICS

WATTI PUMYOO: AN ETHNOSEMANTIC STUDY OF RICE TERMS AND THE CONCEPTUAL SYSTEM OF RICE IN SOUTHEAST ASIAN LANGUAGES. THESIS
 ADVISOR: PROF. AMARA PRASITHRATHSINT, Ph.D., 168 pp. ISBN 974-17-4371-8.

The objectives of this research are, firstly, to analyse semantic features of the terms denoting 'rice' found in Vietnamese, Malay, Burmese, Hmong and Thai, which represent five Southeast Asian language families; and secondly, to compare the meanings of the 'rice' terms and conceptual systems pertaining to 'rice' among the five languages.

The researcher collected data from dictionaries of each language and from native speakers of the five languages. In each language, words were elicited from three informants. All informants aged 30 and over are or were rice farmers. To collect data, the researcher showed photos of rice and real rice, elicited words and the meanings from the informants with the help of interpreters.

To analyse the data, the collected words' meanings were compared to find distinctive features by means of componential analysis in order to identify dimensions of contrast and to determine semantic features used to distinguish the meanings of the 'rice' terms.

It is found that the 'rice' terms of the five languages can be divided, according to semantic relation, into two groups: generic and specific 'rice' terms. On the whole, they are not equal in number, which confirms the hypothesis. However, regarding the generic terms, most of the languages, namely Malay, Burmese and Hmong, have three generic 'rice' terms. One refers to the plant (/pa:di:/, /zəba:ɳ/, /mbleɳ/). Another denotes food (/na:si:/, /thəmɳ/, /mɔɳ/). The other signifies neither plant nor food. It means the product of the plant or the raw material of food (/bərəs/, /shāɳ/, /ntsaɳ/). In Vietnamese, five generic 'rice' terms are found: (/luəɳ/) denoting the plant, (/kɻ:mɳ/) denoting food, (/ɟauʔɳ/) denoting neither the plant nor food, (/ca:uɳ/) denoting boiled rice, and (/so:iɳ/) denoting steamed glutinous rice. In Thai, on the other hand, only one word is found, that is /khâaw/ signifying rice of every aspect.

A componential analysis of the rice terms in the five languages shows that the terms are distinguished by two significant dimensions of contrast: being plant and being food, which are common among the five languages. This finding supports the hypothesis that the terms are distinguished by growing ability and cooking.

Conceptual systems of the speaker of the five languages were inferred from the linguistic evidence shown in this study. It is found that only Thai native speakers consider rice of different features the same token, as represented by a single generic rice term. The generic rice term in Thai can be used as life form of itself. Whereas the native speakers of the other languages conceptualise rice of different forms as different entities, as represented by numerous terms. In the other languages, the other terms are used to specify the life form of 'rice'